

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»
Факультет адвокатури та антикорупційної діяльності
Кафедра організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури

АДВОКАТУРА: МИНУЛЕ, СУЧАСНІСТЬ ТА МАЙБУТНЄ

**МАТЕРІАЛИ
XV Міжнародної
науково-практичної конференції**

*14 листопада 2025 року,
м. Одеса*

Одеса
«Юридична література»
2025

УДК 347.965(477)(063)
A288

Редакційна колегія:

Н. М. Бакаянова (голова), завідувачка кафедри організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури;
С. К. Костенко, професор;
І. О. Кісліцина, доцент;
М. О. Кравченко, доцент;
О. Г. Свіда, доцент;
П. М. Синицин, доцент;
О. О. Храпенко, доцент;
Л. П. Нестерчук, старший викладач;
Р. Р. Щербатий, асистент

Рекомендовано до друку вченою радою Національного університету «Одеська юридична академія» (протокол № 3 від 15 жовтня 2025 р.)

Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє : матеріали XV Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 14 листопада 2025 р.) / редкол.: Н. М. Бакаянова (гол.), І. О. Кісліцина, М. О. Кравченко [та ін.]. — Одеса : Юридична література, 2025. — 664 с.

ISBN 978—966—419—456—0

У збірнику містяться матеріали доповідей XV Міжнародної науково-практичної конференції «Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє», яка відбулася 14 листопада 2025 р. у Національному університеті «Одеська юридична академія». Доповіді учасників присвячені актуальним питанням адвокатури і здійснення адвокатської діяльності в Україні, історії адвокатури, діяльності Національної асоціації адвокатів України, проблемам і перспективам розвитку адвокатського самоврядування, правилам адвокатської етики та юридичній відповідальності адвокатів, зарубіжному і міжнародному досвіду організації та діяльності адвокатури.

УДК 347.965(477)(063)

Відповідальність за зміст та достовірність поданого матеріалу несуть учасники конференції, їхні наукові керівники та рецензенти, які рекомендували ці матеріали до друку.

ISBN 978—966—419—456—0

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2025

4. New York Board of Law Examiners. *Rules of the Court of Appeals for the Admission of Attorneys and Counselors at Law*. 2023. URL: <https://www.nybarexam.org>
5. EU e-Justice Portal. *Legal Professions in Germany*. 2023. URL: <https://e-justice.europa.eu>
6. Bundesrechtsanwaltsordnung (BRAO). *Federal Lawyers' Act*. Berlin, 2023. URL: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_brao/englisch_brao.html
7. Conseil National des Barreaux. *Accus a la profession d'avocat*. Paris, 2023. URL: <https://www.cnb.avocat.fr>
8. LLM Guide. *Becoming an Avocat in France*. 2025. URL: <https://llm-guide.com/schools/europe/france>
9. Law Society of Ontario. *Lawyer Licensing Process*. Toronto, 2024. URL: <https://lso.ca/becoming-licensed>
10. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 5 липня 2012 р. № 5076-VI. *Відомості Верховної Ради України*, 2013, № 27, ст.282.

Науковий керівник: доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», кандидат юридичних наук, доцент **Кісільцина Ірина Олександрівна**

Завальницька Д. А.

студентка 3-го курсу факультету
адвокатури та антикорупційної діяльності
Національного університету «Одеська юридична академія»

ГАРАНТІЇ БЕЗОПЛАТНОЇ ПРАВНИЧОЇ ДОПОМОГИ У МІЖНАРОДНОМУ ГУМАНІТАРНОМУ ПРАВІ

Безоплатна правнича допомога є одним із фундаментальних прав людини, що забезпечує реальний доступ до правосуддя та захисту в умовах, коли особа опиняється в уразливому становищі. У міжнародному гуманітарному праві (МГП) цей інститут має особливу вагу, адже він покликаний гарантувати справедливість навіть у найскладніших обставинах — під час збройних конфліктів, окупацій, воєнних злочинів чи масових порушень прав людини. Право на безоплатну правничу допомогу ґрунтується на принципах рівності, гуманності та недискримінації, які складають основу всього міжнародного гуманітарного права.

Під безоплатною правничою допомогою у цьому контексті розуміється право кожної особи, яка підозрюється або обвинувачується у вчиненні правопорушення, або перебуває під юрисдикцією іноземної влади під час війни, отримати кваліфіковану юридичну допомогу без необхідності сплачувати за неї, якщо вона не має відповідних

коштів. Ця гарантія поширюється як на військовополонених, так і на цивільних осіб, затриманих у зв'язку з воєнними діями. Вона також охоплює представництво інтересів потерпілих від порушень МГП, включаючи жертв катувань, депортацій чи незаконного утримання.

Норми, що регулюють надання правничої допомоги, закріплені у ключових міжнародно-правових актах. Зокрема, Женевська конвенція про поводження з військовополоненими 1949 року у статтях 99–108 визначає, що кожен військовополонений має право бути поінформованим про сутність обвинувачення, мати достатній час для підготовки захисту, а також право на допомогу адвоката [1]. Якщо військовополонений не має коштів для оплати юридичної допомоги, держава, що утримує його, зобов'язана забезпечити безоплатного захисника. Аналогічне положення міститься у Женевській конвенції про захист цивільного населення під час війни (IV Конвенція), яка гарантує цивільним особам право на справедливий суд і правничий захист, незалежно від їхнього громадянства чи національності.

Не менш важливими є норми Міжнародного пакту про громадянські і політичні права (1966), зокрема стаття 14, яка гарантує кожному право на справедливий суд, включно з наданням безоплатного захисника, якщо інтереси правосуддя цього вимагають [2]. Цей документ є ланцюжком між міжнародним гуманітарним та міжнародним правом прав людини, адже він поширює стандарти правового захисту на всі ситуації, у тому числі під час воєнних дій.

Безоплатна правничка допомога є не лише юридичною, а й гуманітарною гарантією. Вона виступає засобом запобігання катуванням, незаконним страчанням і свавільним затриманням. Саме через забезпечення адвокатського захисту міжнародне співтовариство прагне гарантувати, що навіть у війні зберігатимуться мінімальні стандарти людяності. Забезпечення правничої допомоги також є елементом справедливого судочинства у процесах після завершення конфліктів, наприклад, у міжнародних трибуналах для колишньої Югославії чи Руанди, де обвинувачені мали право на безоплатних захисників, призначених Міжнародним судом [3, с. 79–87].

Безоплатна правничка допомога у системі міжнародного гуманітарного права має подвійне значення, як юридичний обов'язок держав і як етична норма, що утверджує гуманність навіть у найжорстокіших обставинах. Вона покликана не лише захистити індивіда, а й підтримати ідею, що закон не припиняє діяти навіть у війні. Саме через цю призму гуманітарне право демонструє, що цивілізація не може відмовитися від своїх моральних засад навіть у момент збройного протистояння.

Особливу увагу у міжнародному гуманітарному праві приділяють вразливим категоріям осіб — дітям, жінкам, цивільним заручникам

та особам без громадянства. Для таких людей питання надання правничої допомоги стає ще більш складним через брак документів, перекладачів або контактів з адвокатами. Тому гуманітарні місії нерідко виступають посередниками між затриманими та правозахисними структурами.

У сучасному світі питання гарантій безоплатної правничої допомоги набуло нового виміру через гібридні конфлікти, інформаційні війни та масові порушення прав людини в цифровому просторі. Виникла потреба у розвитку дистанційних форматів юридичної допомоги через онлайн-консультації, спеціальні платформи для документування воєнних злочинів і правові бази даних для жертв конфліктів. Такі технологічні рішення дозволяють підтримувати людей навіть у зонах, куди не можуть потрапити адвокати фізично [4, с. 137–144].

Проте цифровізація також створює нові ризики. Зокрема, витік даних про осіб, які звертаються по правову допомогу, може поставити їх під загрозу переслідування. Тому міжнародні структури дедалі частіше наголошують на необхідності впровадження кібербезпеки в системах надання правничої допомоги. Це підкреслює, що навіть гуманітарне право мусить розвиватися у відповідь на технологічні виклики.

Окремої уваги заслуговує питання гендерного підходу в наданні правничої допомоги. Жінки, які пережили сексуальне насильство під час війни, часто стикаються з додатковими бар'єрами у зверненні по юридичний захист. Тому міжнародні програми розробляють спеціальні протоколи, що гарантують конфіденційність і чутливий підхід до таких справ.

Ще однією актуальною тенденцією є залучення юристів-волонтерів з різних країн до надання дистанційної правничої допомоги жертвам війни. Ці фахівці не лише допомагають готувати заяви до міжнародних судів, але й консультують з питань статусу біженців, втрати майна та репатріації [5, с. 480–483]. Це демонструє, як гуманітарна солідарність перетворюється на правовий інструмент допомоги.

Попри широку нормативну базу та гуманістичні засади, механізми реалізації права на безоплатну правничу допомогу потребують суттєвого вдосконалення. Сучасні конфлікти, від гібридних воєн до внутрішніх збройних зіткнень, показують, що навіть найкращі норми залишаються декларативними, якщо відсутні дієві механізми контролю та фінансування.

Передусім, необхідно створити міжнародну координаційну платформу під егідою ООН або Міжнародного комітету Червоного Хреста, яка б об'єднала юристів, правозахисників і гуманітарних експертів різних країн. Її завданням могло б стати швидке реагування на запити осіб, затриманих у зонах конфлікту, забезпечення адвокатів, перекла-

дачів і навіть дистанційних консультацій через захищені цифрові канали. Це дозволило б забезпечити реальний, а не формальний доступ до правничої допомоги в надзвичайних умовах.

Крім того, доцільно розширити роль технологічних інструментів у гуманітарному праві. Наприклад, можна створити глобальну базу адвокатів, які готові надавати допомогу дистанційно, та мобільні додатки, через які затримані або їхні родини могли б подати запит про правовий захист. Такі цифрові інструменти, за умов захисту даних, могли б стати справжнім проривом у сфері правової гуманітарної допомоги.

Крім того, варто було б створити міжнародний фонд підтримки адвокатів-гуманітаристів, який фінансував би участь юристів у справах осіб, що не мають змоги оплатити захист. Такий фонд міг би функціонувати за рахунок внесків держав, приватних донорів і міжнародних організацій. Це дозволило б забезпечити сталість і незалежність правничої допомоги навіть у кризових умовах.

Ще одним кроком могло б стати впровадження обов'язкових гуманітарно-правових аудитів у державах, які ведуть воєнні дії або беруть участь у миротворчих операціях. Такі аудити перевіряли б, чи реально забезпечується доступ до адвокатів, чи дотримуються стандарти гуманного поводження, чи ведеться облік звернень по правову допомогу.

Не менш перспективною є ідея створення регіональних центрів гуманітарної юстиції, які працювали б на рівні Європи, Африки, Азії та Латинської Америки. Такі центри могли б координувати роботу адвокатів, проводити тренінги, створювати правові бази даних і сприяти швидкому реагуванню на порушення МГП.

Таким чином, безоплатна правнича допомога в міжнародному гуманітарному праві є невід'ємною складовою системи захисту прав людини під час війни. Вона покликана забезпечити, щоб навіть у ситуаціях крайньої нестабільності та насильства людина не залишалася беззахисною перед законом. Міжнародні норми вимагають від держав-учасниць не лише проголошення цього права, а й створення реальних умов для його реалізації. У сучасному світі, де збройні конфлікти залишаються трагічною реальністю, питання доступу до правничої допомоги є не лише юридичним, а й моральним обов'язком світової спільноти, обов'язком зберігати людяність навіть у нелюдських обставинах.

Список використаної літератури

1. The Geneva Conventions and their Commentaries. Available at URL:<https://www.icrc.org/en/law-and-policy/geneva-conventions-and-their-commentaries> (accessed on October, 21. 2024)

2. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права. Верховна Рада України від 16.12.1966. 995_043. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text (дата звернення 21.10.2025)
3. Львова Є. О. Міжнародно-правовий механізм гуманітарної допомоги як міждисциплінарного інструменту захисту прав людини. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Право*, № 28. 2024. С. 79–87. URL: <https://visnyk.mu.edu.ua/index.php/pravo/article/view/318/313> (дата звернення 21.10.2025)
4. Барсук Д. М. Міжнародний механізм забезпечення прав людини в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 2025. С. 137–144. URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/324566/314681> (дата звернення 21.10.2025)
5. Шайнер В. М. Моделі та міжнародні стандарти безоплатної правової допомоги. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 7. 2023. С. 480–483. URL: http://www.lsej.org.ua/7_2023/109.pdf (дата звернення 21.10.2025)

Науковий керівник: доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного Університету «Одеська юридична академія», доктор філософії в галузі права **Синицин Павло Миколайович**

Зброцька Я. А.

студентка 4-го курсу факультету
адвокатури та антикорупційної діяльності
Національного університету «Одеська юридична академія»

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Цифрова трансформація охопила практично всі сфери суспільного життя, і правнича професія не є винятком. В умовах глобалізації та розвитку інформаційних технологій адвокатура зазнає істотних змін, що вимагає оновлення як національного, так і міжнародного правового регулювання. Зростання кількості електронних судових процесів, дистанційних консультацій, використання штучного інтелекту у правовій практиці створює нові можливості, але водночас — і нові ризики.

Проблематика цифрової трансформації адвокатської діяльності набуває особливої актуальності у світлі рішень міжнародних судових інституцій та політик Ради Європи й Європейського Союзу, які визначають стандарти електронного правосуддя, безпеки інформації та захисту персональних даних [1].

Міжнародно-правові засади цифрової трансформації адвокатури формуються під впливом кількох ключових документів, серед

Безчеснюк М. І.

Моделі надання безоплатної правничої допомоги в США та Канаді: можливості імплементації в українську адвокатуру . . . 576

Джигирей В. В.

Розвиток альтернативних способів вирішення спорів в Україні та зарубіжних країнах: окремі питання 581

Димчишин О. В.

Організація адвокатури в Сполучених Штатах Америки 585

Доній А. А.

Набуття статусу адвоката в зарубіжних країнах 589

Завальницька Д. А.

Гарантії безоплатної правничої допомоги у міжнародному гуманітарному праві 592

Зброцька Я. А.

Міжнародно-правові аспекти цифрової трансформації адвокатської діяльності 596

Касаткін В. В.

Дисциплінарна відповідальність адвоката: досвід України та ФРН 599

Косенюк В. О.

Незалежність адвокатури як критерій євроінтеграційного прогресу України 603

Кузьменко С. В.

Міжнародні стандарти захисту адвокатів від тиску та переслідування 606

Левшина Є. Є.

Порівняльний аналіз норм професійної етики адвоката в Україні, США та Європі 608

Маслякова А. В.

Особливості застосування арбітражу в міжнародному комерційному праві 611

Мідяна В. О.

Міжнародний досвід онлайн-врегулювання правових спорів та перспективи його запровадження в Україні 615